

Az újhartyáni Rizmajer család „Pesti” ága

Riportalany: özv.Rizmajer Mihályné (Pesti Misi bácsi felesége, Lang Boris néni, anyám nagynénije)

Riportot lejegyezte: Lauter Antal (1997)

A Pesti nagypapa, a Hanzi bácsi (Rizmajer János), két fertály földet vett a Márton bácsi nagypapának. A Rizmajer János (az én üknagyapám) felesége volt Schwabisch Katalin, egy szót sem tudott magyarul. A Rizmajer János még Hartyánon lakott, járt napszámba. Azután összeszedett egy tehenet meg két lovat és elment be Pestre. Ott béreltek egy házat, ott kezdte a milimárságát. Később már 24 tehene és 10 lova volt. Mindegyik gyerekének vett földet. A Pesti nagypapának (Márton bácsi) vette a 6 hold zsellérföldet, 2 hold szőlőt, 1 holdat ebből az Urbán hegyen, meg 2 fertály földet. A Hanzi nagypapa Pesten lakott a Sárkány u. 12-ben. Most már senki sem lakja ezt a házat a családból. A Márton nagypapa lemondott a pesti házrészről, mert ő Hartyánon a földeket kapta. A Pesti nagypapa (Márton bácsi) konflis volt. Ma úgy mondanánk ezt, hogy személyszállító kisiparos, vagy vállalkozó. 1919 február 19-én volt a lagzijuk. Itt ebben a házban (Újhartyán, Szép u.10.). Akkor volt itt egy pap, Nuszpelnek hívták. Az meghalt 22-én. Már akkor a nagymama (Assenbrenner Teréz) Pesten lakott. Úgy üzentek neki, hogy jöjjön ki a temetésre, mert meghalt a Nuszpel plébános. Az ő lagzijukon még úgy táncolt, hogy az csuda. S ebben az évben a bátyád (Rizmajer Mihály, a Márton bácsi fia) született november 29-én. Tehát mikor a nagypapáék bekerültek Pestre (Márton bácsiék), 1919-től 1924-ig, 24-ig laktak Pesten. 1924 áprilisában meg itt az Incler Rici néninek az apja. A Józef bácsi, a Gyuri bácsi, meg a Kati néni, ezeknek az apjuk volt a nagymama testvére. ... ez meghalt pár nap alatt. A manduláját kivették és elfertőzte az orvos, aki műtötte. Orbáncot kapott és nagyon hamar meghalt. A nattata itt volt, itt volt a Schenk Mari néni a 4 gyerekkel, nem tudtak gazdálkodni, ezért jöttek ki a Márton nagypapáék Pestről ide lakni. Ha ez meg nem hal, soha nem jönnek Hartyánra lakni. A nattata azt mondta, a ház a tiétek, ha ide lejöttek, és így a Pesti nagymama gondozta le a nattatát. 1934-ben halt meg, de nagyon ivott. A Pesti Misi bátyám és a Stégner nagyanyám (Rizmajer Mária) Pesten születtek. Még óvodába is jártak. A mikulás verseket, amit a bátyád az a pesti óvodában tanult, még a dédunokáimnak is megtanítottam. A Pesti nagypapáék (Márton) idejártak legény korában Hartyánra szénát venni. Annak a rengeteg jószágnak ott Pesten nem volt rét, tehát ő idejárt le és többször is itt aludt (a Szép u.10-ben) és így ismerkedtek meg a nagymamával. Mikor az ő lagzijuk volt, annyian voltak Pestről, hogy sokan. A Stégner nagyszüleimnek mikor volt a lagzija ? - kérdezem a Boris nénit. Azoknak 38-ban, november 15-én. A miénk volt 39-ben, november 14-én. A te Stégner üköreganyád meg az én apám azok édes testvérek voltak. Az én Stégner dédöreganyám lánykori neve Kaldenekker Mária, anyja neve Lang Julianna, ő volt a Boris néni apjának a testvére. Svidendei, úgy hívtuk őket. A Pesti nagypapa (Márton) testvérei: Vasli bácsi volt, egy finác, a Kóvi bácsi, ő Soroksáron lakott, a Józsi bácsi, ő lókupec volt. A Józsi bácsinak 28 évvel fiatalabb felesége volt, cigány lány volt. A cigány apósának is nagyon jól ment (az anyagi helyzete). A lány meg szép volt, a Józsi bácsi meg nagyon asszonyszerető volt. Ő a Márton nagypapának a legidősebb testvére volt. Neki volt Pesten két vagy három sarokháza, azt mind elkurvázta - magyarul már mondvá...

Kávéházba az ő anyja nagyon sokszor ment kiváltani. A Vasli bácsinak se volt családja, se a Kóvi bácsinak. Emezeknek meg mind 6 - 7, csak a Pesti nagypapáéknak volt kettő (Mihály és Mária).

... a Stégner Józsi bácsi (az én ük nagyapám), neki ugyan olyan nagy sérve volt mint a Misi bátyádnak...Kis ember volt, és akkor már nagyanyád (Manci) is kint lakott a tanyán (Kakucson), és mentünk oda ki és onnan jött ki, de ilyen csomag volt neki(sérv)...Azzal is halt

meg, nyolcvan valahány éves korában. De már a feleségére nem emlékszem... ott volt valahol nekik a házuk, ahol most a Kajli Jani bácsi lakik, az lehetett az öreg Stégner ház... A Sebi tatának az apja az meg az Incler tatának a testvére volt (az Assenbrenner Teréz dédnagyanyám apjának a testvére). Az volt az Incler Vasli, ez meg az Incler Miska. A Pesti nagypapáék esküvőjükről meg van a házassági levél. Fajth János jegyző látta el a kézjeggyével. Ez a jegyző hartyáni volt. A Pestiek a zsellérföldet 1932-ben vették, akkor állították a keresztet is. A Pótharaszti út - Nagykőrösi útnál lévő fa kereszt (amit 1995-ben a nyáregyházi plébános újítottatott fel) úgy hívták: Surgel körösz. (a Lauter Gyuri bácsinak lehetett ott földje, az öreg halór Lauter Gyuri bácsinak az apja). Miért lett Pesti Márton a nagypapa ? - kérdezem. A feleségem anyai nagyapja is Incler Márton volt, és hogy két Incler Márton ne legyen, ezt elnevezték pesti (Incler) Mártonnak. Igaz, hogy csak az apósa volt Incler...A Szép u.10 sz. alatti ház az Incler ház volt (Hartyánon az Inclerek az Assenbrennerek). Ez végül is eredetileg Koblencz ház volt... a Pesti nagymamának anyai ágról volt ez a ház...Az istállónál volt egy mestergerenda, és abba bele volt írva: geboren Koblencz Antal 1876...

A Szép utca tüzesete 1910-ben. ...mikor 1910-ben volt a tűz...31 ház volt akkor. Fönt a Schenk Gyurinál gyulladt ki, az öreg dudlis Imre (Lauter Imre) gyújtotta meg, mind a két fele leégett egészen a Tunner-Fajtokig...A Pesti nagymama 95-ös születésű, ő már nem volt olyan kislány, mesélte, hogy a kakucsi szőlőig menekültek ki az emberek, onnan nézték a tüzet... 1959-ben halt meg a pesti nagypapa (Márton bácsi). Te két éves voltál, meséli a Boris néni...

(Most a saját családjáról mesél...)

Langok voltak és Suszternak hívták, Suszter Jóska nem is volt Hartyánon más... ott volt a bátyám, a Benő meg én, mi már csak Langok voltunk, de az én apám az csak Suszter Jóska volt... tudod, a bátyád az jobban tudott volna mesélni, még tíz évvel előbből, mert az benne volt, benne volt a rokonságban...

... ott volt az Emi néni, annak is hét családja volt, annak volt a komaasszonya az a Lindmajer, nem tudom, hogy hallottad-e, azoknak Gyónon volt 20 hold szőlő, az itt szült is, kijött mikor a háború volt, és a gyóniak majdnem agyon verték...annak is volt hét élő családja, az benne is volt egyszer a sokcsaladosokba...(TV műsor lehetett...), azelőtt nem úgy volt, mint most, az apósomék is hányan voltak testvérek ? ...volt a Józsi bácsi, a Hanzi bácsi, a Kóvi bácsi, Vasli bácsi, Rici néni, Róza néni, Kádi néni... a nagypapa volt a legfiatalabb... ezek mind a nagypapa testvérei voltak...majd mutatok neked egy fényképet, azon azon rajta van a nagypapának minden családja, csak a nagypapa, nagymama, bátyád és nagyanyád nincsenek... a nagypapa testvérei Pesten laktak, a Kóvi bácsi Soroksáron lakott, az finác volt, annak nem volt családja, annak a feleségét én ismertem, a többi mind Pesten maradt, meg hát a Józsi bácsi, az meg Jászládányban lakott, odament lakni azokhoz a cigányokhoz...
...ezek annyian voltak unokatestvérek, tudom, annak idején, ha elmentünk temetésre, mi onnan szabadulni nem tudtunk... ott találkoztunk csak a rokonokkal... mert lagziban már nem nagyon... azelőtt még jöttek, de hát most már ők se hívnak minket, mi se hívjuk őket...

A Stégner Miska bácsi öregapámnak a Tunnerok hogy jönnek be a rokonságba ? - kérdezem. ...azoknak a Fronka néni volt a testvérük...az volt, a Stégner Fronka... az volt a nagyapátoknak a testvére...az volt az ékszerész...még az én karikagyűrűm is onnan van, Pesten laktak azok... ékszerüzlete volt, annak a lánya az a Bözsike...(aki nyomorék volt), az az öregasszony volt a Stégner Miska dédöregapádnak a testvére...meg a Rozi néni, meg a Rici néni, a vadász Kajlinak az anyja, meg a Szeifert Rici néni...

A Szeifert Jani bácsi az nem hartyáni volt ? - kérdezem. Az pesti volt, azoknak kocsmájuk volt Kőbányán valahol... az kőbányai sváb ember volt...tudom, azt a Kati nénink beszélte

többször, hogy annak (Szeifert Jani bácsi) volt egy kőbányai lány és majd megbolondult érte, de el kellett vennie ezt (a Rici néni), mert ezeknek 100 hold földjük volt... én így hallottam... És a Stégner dédnagyanyámnak a testvérei ? - kérdezem. ...a Kerekes Juli néni, meg Hernádon a Kucseráné, a Kucsera Jóska öreganyja itt fönt (a Gárdonyi Géza utcában), az volt a testvére a Jule pászlnak...a Rézi néni is a testvére volt (a Hornyákéknál), meg a Juli néni, az volt az én körösztyanyám, egy fiuk volt, az meghalt a háborúban, majd megbolondult az a Jule pászl... csak lányai maradtak neki, de fia nem... Gyurinak hívták... az öreg Laklit is úgy vitték el, hogy odaírták: német anyanyelvű... (Újhartyán sváb kitelepítésének felmerüléséről nem tud semmit...)

Az Ukrajnás kitelepítés ? ...itt a családban nem érintett senkit, a bátyád nem volt itthon, katona volt, illetve fogságban... énnekem meg a Misi (ifj.Rizmajer Mihály) akkor született, novemberben jöttek be az oroszok, kis gyerek volt, engem azért nem vittek el, a testvéremet (a Lang Benő bácsi apját) azt elvitték, 1947-ben jött haza és 1948-ban halt meg, azt mondta amikor haza jött: hogy tejes kávéval lakjon jól, meg fonott kaláccsal...sajnos TBC-s volt, folyt mindenütt... a Czakó doktor azt mondta, ír neki egy gyógyszert, az majd elvásztja vagy, vagy, azután agyvérzést kapott... olyan időseket, mint a Pesti nagypapa (Márton bácsi) már nem vittek el Ukrajnába, ők már öregnek számítottak a munkára, a Málenyikj Robotra... A Misi bátyám az fogságban volt ? ...igen, még október 29-én itthon volt, november 3-án bejöttek az oroszok, ő akkor Pesten volt a Kati néninél, onnan elmentek Leányfalura, ott estek fogságba... az esztergomi barátjával...

És utána hová kerültek ? ...kint volt Ukrajnában, Novi Dombászban, a bányában, ahol sok hartyáni is volt, de senki hartyánival nem találkozott... a Svaldi Misi apjával volt együtt, mint fogoly...

Mikor jött haza ? ...1947 augusztus 9-én, a Svébis Jakab bácsi az négy évig volt fogságban... a bátyád nem jött volna haza, ha ott kint egy német orvossal össze nem barátkoznak... volt neki sérve a nagy emeléstől, ott kint kapta a bányában... azt mondta a német orvos: majd én téged besorolok a hazamenők közé... így került haza... akkor már nem volt olyan sovány, már 54 kg volt, 39 kg is volt, képzeld el, az a nagy ember, hogy nézhetett az ki, ott a csontok többet nyomtak, nem... mikor haza jött, 54 kg volt, mikor itt levetkőzött az udvarban és mosakodott, be sem engedték azzal a ruhával, a nagymama (az anyja) olyan nagyon sírt, azt mondta: Istenem, mikor a Krisztus urunkat a keresztről levették, nem volt így összeverve... csupa fekete volt...ugye abban a bányában...hányszor leszakadt az a bánya, rájuk, és megsértette őket, annak a hátán annyi forradás volt... dolgozni sem tudott nem tudom meddig azon a nyáron, augusztus 9-én haza jött, az a világon semmit nem tudott csinálni, enni se, de dolgozni se, míg az átállt erre az étkezésre... úgy rendesen, ahogy mi főzünk, még ő élt, beadtuk a kárpótlást, de egy fillért se kaptunk... és már három éve lesz, hogy meghalt...

A beszélgetés készült 1998 tavaszán.

Lauter Antal